

1. Obiekt

KARTA ZAŁOŻENIA POLWARCZNEGO

330

2. Czas powstania

pocz. XIX w.
kon. XIX w./
pocz. XX w.

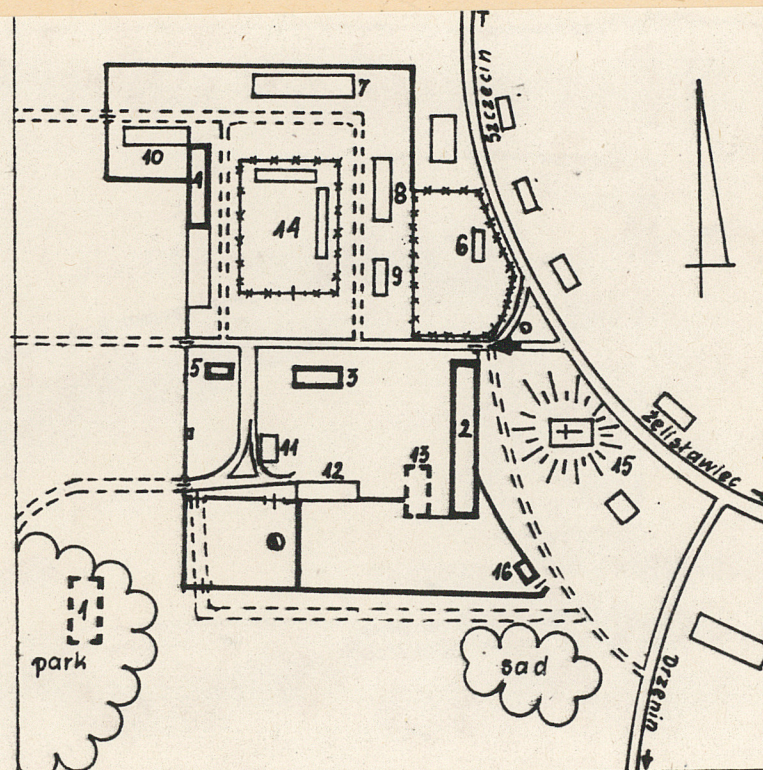
3. Miejscowość

G A R D N O

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

1. Przypuszczalne usytuowanie pałacu
2. Obora i magazyn, stajnia
3. Dawna tuczarnia, ob. nie użytkowana
4. Chlewnia
5. Dawny dom mieszkalny
6. Budynek administracyjny
7. Obora
8. Garaże i warsztaty
9. Magazyn
10. Chlewnia
11. Warsztat mechaniczny
12. Dawna chlewnia, ob. nie użytkowana
13. Ruina budynku gospodarczego
14. Park maszynowy z garażami
15. Kościół średniowieczny
16. Dom mieszkalny, dawny dom rządcy (?)

0 50 100 150

4. Adres

Gardno

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo szczecińskie

gmina Gryfino *po GRYPINSKI*

5. Poprzednie nazwy miejscowości

niem. do 1945 r.
Garden

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Gryfino

8. Właściciel i jego adres

Kombinat Państwowych Gospo-
darstw Rolnych, Gardno

9. Użytkownik i jego adres

Zakład Rolny Gardno

10. Rejestr zabytków:

kościół średniowieczny

Nr 117 data 27 VII

1956r.

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu

Dobra mające 2531 mórg należały do domeny państwowej i podlegały zarządowi w Kołbaczu. W roku 1811 zostały wydzierżawione za sumę 8100 talarów i roczną spłatę 1455 talarów Ernstowi Gottliebowi von Retzowfeld. W latach 1830-1850 toczył się spór o prawo własności dla jego następcy Fridricha Augusta Kögla. W końcu uzyskał on prawo do majątku i w 1859 sprzedał go swemu szwagrowi Jonasowi.

W roku 1892 jako właściciel wymieniana jest Dora Beelitz. W rękach jej rodziny majątek pozostał aż do 1939 r.

W latach 1892-1939 dobra obejmowały obszar 627 ha ziemi. Ogród zajmował 484 akrów. Hodowla na początku wieku wynosiła 24 konie, 156 sztuk bydła, aby wzrosnąć w końcu lat 30-tych do 52 koni, 190 sztuk bydła, 635 owiec i 255 świń.

Wszystkie prace budowlane przeprowadzane na terenie gospodarstwa były zainicjowane przez kolejnych właścicieli. Od roku 1914 administratorem dóbr był Rob Nikodem.

Najstarszymi budynkami, powstałymi na przełomie wieków są obora i stajnia /nr 2/ oraz dawna obora, obecnie magazyn /nr 3/. Pozostałe powstały prawd. w 20-lecie międzywojennym.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze wyposażenie, instalacje)

sytuacja - założenie znajduje się w południowo-zachodniej części wsi i rozciąga się na zachód od drogi Szczecin-Drzenin, wzdłuż której usytuowane są mieszkalne zabudowania wiejskie. Na wschód, w rozwidleniu dróg, na wzniesieniu znajduje się stary, średniowieczny kościół, z którym sąsiaduje budynek obory /nr 2/. Na zachód od gospodarstwa ciągną się pola oraz dawne założenie parkowe. Od strony północno-zachodniej zbudowano szereg budynków należących do zakładów paszowych i suszarni.

kompozycja - budynki na podwórzu gospodarczym ustawione są w sposób swobodny i rozproszony, nie tworząc jednolitego układu kompozycyjnego. Ośią rozdzielającą je na dwie części - północną i południową, jest droga wewnętrzna, biegnąca od bramy głównej w kierunku zachodnim i prowadząca w pola. Każda z tych części posiada budynki ustawione w rozległych prostokątach. Budynki mieszkalne usytuowane wzdłuż szerokiego łuku, jaki zakreśla droga prowadząca ze Szczecina, nie tworzą żadnego powiązania z wyraźnie wydzielonymi od reszty wsi budynkami foliarcznymi.

opis - teren podwórza rozbity na dwa prostokąty. Południowy tworzą w większości stare budynki. Bok wschodni w całości wypełnia wydłużony budynek stajni połączonej z oborą /nr 2/. Prostopadle do niego ustawione budynki nowej chlewni /nr 12/ oraz starej obory /nr 3/ wyznaczają boki północny i południowy. Zamyka ten prostokąt nieduży warsztat mechaniczny z rozległym podjazdem i na północ wysunięty budynek mieszkalny /nr 11 i nr 5/. Sądząc z wzajemnego usytuowania obiektów oraz ich położenia w stosunku do dawnego parku, tak mogło wyglądać dawne założenie, przy czym dwór znajdował się w parku, na południowo-zachód od podwórza.

Północna część obecnego założenia składa się z kilku ustawionych w podkowie budynków. Bok zachodni tworzy ciąg połączonych ze sobą warsztatów, magazynu i starej chlewni /nr 4/, do której prostopadle przylegała jeszcze jedna chlewnia, obecnie zastąpiona nową /nr 10/. Bok północny tworzy budynek obory, zaś wschodni garaże i warsztaty oraz magazyn /nry 7, 8, 9/. Wnętrze tego prostokąta zajmuje park maszynowy, w którym stoją niewielkie budynki garaży. Na wschód rozciąga się nieduży obszar porośnięty żywopłotami, wśród których znajduje się współczesny budynek administracyjny /nr 6/.

Wzdłuż wschodniego boku terenu otaczającego biuro gospodarstwa /nr 6/ biegnie droga dojazdowa ze Szczecina. Zakreca ona łukiem na zachód i przechodzi wzdłuż północnego boku obory i stajni /nr 2/, prowadząc przez teren gospodarstwa w pobliżu dawnej obory /nr 3/ i budynku mieszkalnego /nr 5/ i dalej w pola. Przy stajni znajduje się główna brama wjazdowa na teren gospodarstwa. Na obszarze gospodarstwa droga główna rozdziela się na wiele dróg bocznych, częściowo utwardzonych, które umożliwiają komunikację i dojazd do budynków. W kierunku zachodnim dwie drogi prowadzą na pola, a trzecia, północna prowadzi do nowej suszarni.

Podwórze gospodarcze jest otoczone płotem z elementów betonowych. Jedynie teren dookoła budynku administracyjnego posiada ogrodzenie z siatki metalowej. Część południowa gospodarstwa jest utwardzona i wybrukowana, pozostała porośnięta trawą i poprzecinana drogami.

14. Kubatura

na kartach szczegółowych i
wkładkach

15. Powierzchnia użytkowa

ok. 7 ha /bez parku/

16. Przeznaczenie pierwotne

gospodarstwo o profilu rolno-
hodowlanym

17. Użytkowanie obecne

hodowla bydła, produkcja rol-
na, suszarnia i produkcja pasz

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Po roku 1945 przeprowadzano szereg zmian w obrębie gos-
podarstwa, które zmieniły jego kształt i charakter za-
łożenia. Powstało wiele nowych budynków gospodarskich,
magazynów i warsztatów. Zastąpiły one budynki dawne /nr
10/, część z nich uległa likwidacji /nr 13//także dwór/
Całkowicie przebudowane domy mieszkalne.

Dane o obiektach na kartach szczegółowych i wkładkach.

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy
konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Założenie zachowane w szczątkowym stanie. Nieznana lokaliza-
cja dworu. Z budynków gospodarczych zachowało się jedynie
kilka /nr 2,3,4/ i nie pozwalają one na odtworzenie wyglądu
pierwotnego podwórza gospodarczego. Brak także dokładnych
informacji o wyglądzie kolonii mieszkaniowej. Istniejące
dzisiaj budynki mieszkalne są współczesne lub bardzo mocno
przebudowane. W związku z tym nie można ustalić relacji
pomiędzy częścią mieszkalną, rezydencjonalną a gospodarczą
w założeniu.

Park zupełnie zdziczały, aleje nieczytelne, drzewa uschnię-
te.

Dane o obiektach na kartach szczegółowych i wkładkach.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Dawne założenie, zachowane w szczątkowym stanie nie wymaga
opieki. Uporządkowany powinien zostać park.

Dane o obiektach na kartach szczegółowych i wkładkach.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Brak

22. Bibliografia

H.Berghaus, Landbuch von Pommern und Rügen, Th.II, B.III
Stettin 1870, s. 382-383

Nieckammer's Pommersches Adresbuch, Stettin, rocznik
1892, 1905, 1914, 1920, 1929, 1939.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowywania, sygnatury)

Brak

24. Uwagi różne

Brak

25. Opracował

tekst Ewa Soroka, 1990.04.27

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki Ewa Soroka, 1990.03.14.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. Mirosław Piwocki, 1990.03.14.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów MNRiPRS w Szreniawie

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

3 wkładki do karty ewidencyjnej

1. Miejsowość

2. OBIEKT /nazwa jak w karcie/

3. Zawartość wkładki /nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego/

GARDNO

KARTA ZAŁOŻENIA

c.d. nr 11, 13

— droga dojazdowa ze Szczecina — aleja
drzew prowadząca do majątku, po pra-
wej współczesny budynek adm. /nr 6/

Zjazd z drogi w kierunku podwórza
gospodarczego /w głębi obora i
stajnia /nr 2/

Brama wjazdowa na teren podwórza
gospodarczego

— droga ze Szczecina — widok od strony południo-
wej — w głębi jeden z domów mieszkalnych /nr 16/

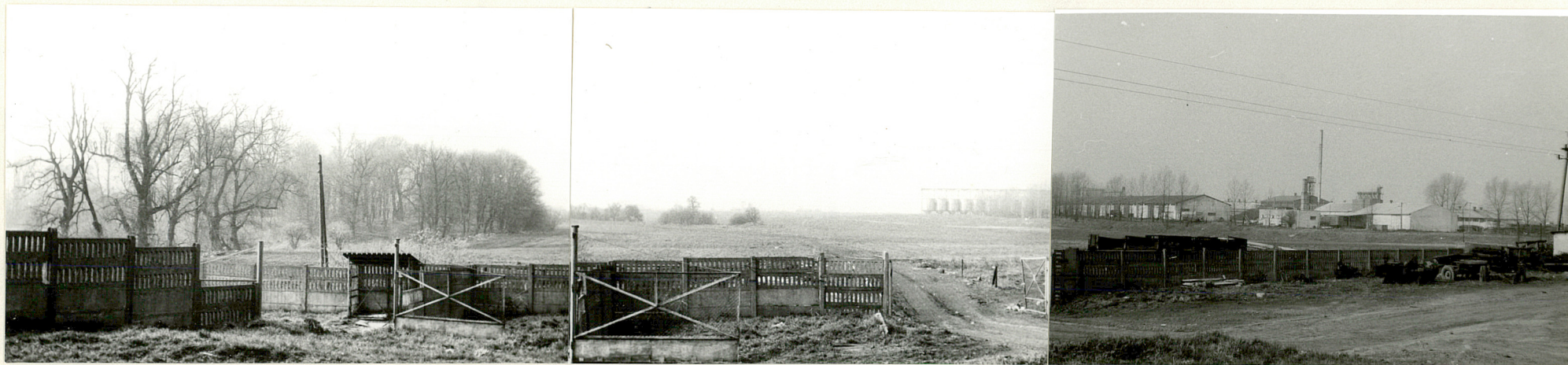
boczna brama wjazdowa przy budynku
mieszkalnym nr 16

Wkładkę założył:..... Ewa Soroka, 1990.04.25.....

Miejsce przechowywania negatywów: MNRI PRS w Szreniawie...

Widok ogólny założenia od strony pól i parku, z kierunku zachodniego, od lewej znajdują się: nowa chlewnia /nr 10/ chlewnia i magazyny /nr 4/, dom mieszkalny /nr 5/, magazyn /nr 3/ i obora ze stajnią /nr 2/

Widok na zachodnią bramę wyjazdową oraz na park i pola, po prawej współczesna suszarnia

Widok południowej części założenia z budynkiem stajni /nr 2/ i magazynu /nr 3/

1. Miejscowość	2. Obiekt /nazwa jak w karcie/	3. Zawartość wkładki / nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego/
GARDNO	KARTA ZAŁOŻENIA	c.d. nr 11,13

widok środkowej części podwórza gospodarczego od strony zachodniej. Na pierwszym planie magazyn /nr 3/ i warsztaty /nr 11/, w głębi stajnia i obora /nr 2/ i nie użytkowana chlewnia /nr 12/

-Obiekty nie posiadające założonych kart szczegółowych:

1/Chlewnia /na planie nr 4/ usytuowana w zachodniej części podwórza gosp. w ciągu budynków tworzących bok zachodni. Od zachodu przylega do niej prostopadłe budynek nowej chlewni. Fasada skierowana jest na park maszynowy. Murowany z cegły, tynkowany. Stropy drewniane, belkowe. Więźba dachowa drewniana, krokwiowo-płatwiowa. Dach kryty eternitem falistym. Posadzki brak. Okna dwudzielne, drewniane, zniszczone. Drzwi drewniane, deskowo-spagowe. Plan prostokąta wydłużonego południkowo, z poprzecznymi przejazdami, wyznaczonymi przez drewniane słupy wspierające stropy, ustawione w dwóch rzędach. Bryła niska, jednokondygnacyjna, niepodpiwniczona, przekryta dachem dwuspadowym. Elewacje boczne sześciokątne, przeprute niewielkimi okienkami, zamkniętymi odcinkowo. Elewacja szczytowa północna za parą drzwi i oknem na osi w dolnej partii i drzwiami prowadzącymi na poddasze. Budynek znacznie zniszczony, mury zawilgocone, tynk odpadający. Wnętrze nie użytkowane, pozbawione posadzek i wyposażenia, w trakcie modernizacji.

ciąg warsztatów i magazynów, na końcu którego znajduje się chlewnia; widok od strony południowo-wschodniej

Wkładkę założył:.....Ewa Soroka, 1990.04.24.

Miejsce przechowywania negatywów:.....MNRiPRS w Szreniawie.....

fragment wnętrza chlewni

ciąg budynków, który zamyka budynek chlewni, od strony południowo-zach.

budynek chlewni w ujęciu od strony północno-wschodniej

2/ Budynek mieszkalny /na planie nr 5/ob. pomieszczenie socjalne. Usytuowany w zachodniej części założenia, w sąsiedztwie bramy wyjazdowej prowadzącej w pola, na zachód od magazynu /nr 3/ i warsztatu /nr 11/. Murowany z cegły, otynkowany. Stropy drewniane z podbitką trzcinową. Więźbadrewniana. Dach kryty dachówką zakładkową. Okna drewniane, dwupolowe, skrzynkowe, współczesne. Drzwi deskowo-spągowe oraz płycinowe. Plan prostokąta wydłużonego równoleżnikowo. Bryła jednokondygnacyjna, niepodpiwniczona, przekryta dachem dwuspadowym. Elewacja północna trójosiowa, z drzwiami, południowa przepruta jedynie niewielkimi oknami. Szczytowe ściany pozbawione otworów poza drzwiami prowadzącymi na poddasze w szczycie. Dom bardzo zniszczony, ściany zawilgocone, tynk odpada, pokrycie dachu z ubitkami. Wymaga remontu. Obecnie nie użytkowany.

widok od strony południow-wschodniej

3/ Budynek mieszkalny /na planie nr 16/dwurodzinny. Usytuowany w oddaleniu od założenia, na południowo-wschód od niego, przy drodze biegnącej na tyłach kościoła, wzdłuż wschodniego boku obory. Murowany z cegły, tynkowany. Stropy z podbitką trzcinową, drewniane. Więźba krokwiowo-płatwiowa. Dach kryty dachówką karpiówką. Okna dwupolowe, drewniane, skrzynkowe, współczesne. Drzwi płycinowe. Plan prostokątny. Bryła jednokondygnacyjna, niepodpiwniczona, przekryta dachem dwuspadowym, z gankiem poprzedzającym wejście od strony wschodniej. Elewacja wschodnia trójosiowa, z gankiem wejściowym, zachodnia czteroosiowa z jednym otworem drzwiowym. Ściany szczytowe z jednym oknem w górnej partii. Wnętrza, podobnie jak okna i drzwi przebudowane. Budynek w stanie dobrym.

widok od strony zachodniej

1. Miejscowość	2. Obiekt /nazwa jak w karcie/	3. Zawartość wkładki /nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego/
GARDNO	KARTA ZAŁOŻENIA	c.d. nr 11, 13

4/ Magazyn, dawniej obora /na planie nr 3/

Usytuowany w środkowej części podwórza, na zachód od stajni i obory, przy drodze wewnętrznej prowadzącej na pola. Murowany z cegły, tynkowany, w górnej partii drewniany, oszalowany deskami. Stropy drewniane, belkowe, wsparte na słupach drewnianych. Więźba dachowa drewniana, krokwiowo-płatwiowa. Dach kryty papą. Okna w obramieniach odcinkowo zamkniętych, z drewnianymi szczelinami, wielopolowe. Drzwi dwuskrzydłowe, drewniane, deskowe. Oparty na planie prostokąta wydłużonego równoleżnikowo. Bryła dwukondygnacyjna, niepodpiwniczona, przekryta dachem dwuspadowym o małym spadku połaci, z dostawioną od zachodu niższą przybudówką przekrytą odrębnym dachem dwuspadowym. Elewacja wschodnia trójosiowa z szerokimi drzwiami na osi i parą okien, oraz drzwiami prowadzącymi na poddasze. Podział na kondygnacje podkreślony przez odmienność materiału konstrukcyjnego ścian. Elewacje boczne sześciosiowe. Elewacja zachodnia z trójosiową przybudówką z szerokimi drzwiami na osi i podobnym układem w szczycie budynku głównego. Wnętrze pozbawione wyposażenia. Budynek zachowany w stanie zadowalającym. Mury zewnętrzne zawilgocone, tynk uszkodzony. Stan elementów drewnianych dobry.

widok od strony północno-wschodniej

widok od strony północno-zachodniej
na elewację północną

Wkładkę założył: Ewa Soroka, 1990.04.27.

Miejsce przechowywania negatywów: MNRIPRS w Szreniawie

elewacja zachodnia

widok od strony południowo-zachodniej

Obiekty posiadające założone karty szczegółowe:

1/ Stajnia i obora /na planie nr 2/

